

درس دوازدهم (جامعه و خانواده)

۱- اقتصاد جامعه آریایی در ایران بر چه اساسی استوار بود؟ شبانی و روستایی

۲- جامعه آریایی چگونه بود؟ شبانی و روستایی

۳- طایفه و قبیله را براساس نظام اجتماعی جامعه آریایی تعریف کنید؟ چندین خانواده که در یک جا زندگی می کنند یک طایفه را تشکیل می دهند و از اجتماع چندین طایفه یک قبیله تشکیل می شود

۴- میراث مشترک آریایی های هندوایرانی چه بود؟ تقسیم بندی بر پایه شغل و حرفه

۵- تقسیم بندی سه گانه آریایی های ساکن در ایران را نام ببرید؟ در این تقسیم بندی، افراد جامعه به سه قشر روحانیان، جنگجویان، کشاورزان و شبانان تقسیم شده بودند.

۶- وجود قشرهای سه گانه آریایی در آغاز معرف چیست؟ معرف نوعی تقسیم کار و دسته بندی حرف های به شمار میرفت و به نظر نمی رسد که قشری بر قشر دیگر، برتری و امتیاز خیلی خاصی داشته است

۷- چه عواملی باعث ایجاد طبقات اجتماعی در بین آریایی های ساکن ایران شد؟ تمرکز قدرت و ثروت در نزد عدهای خاص، موجب ایجاد نابرابریهای اقتصادی و اجتماعی و شکلگیری طبقات اجتماعی به معنای واقعی آن شد.

۸- شکل گیری طبقات اجتماعی در ابتدا در زمان کدام حکومت صورت گرفت؟ ماد

۹- علت افزایش نابرابری های اقتصادی و اجتماعی در دوره هخامنشیان چه بود؟ در زمان هخامنشیان با افزایش فتوحات و توسعه تشکیلات حکومتی، نابرابریهای اجتماعی و اقتصادی میان گروه حاکم و مردم عادی افزایش یافت

۱۰- در دوره هخامنشیان اعضای خاندان شاهی به چه مناصبی انتخاب می شدند؟ در دوران هخامنشیان، اعضای خاندانهای بزرگ که خانواده شاهی در رأس آنها قرار داشت، از طرف پادشاه به سمت حکومت شهریهها، فرماندهی ارتش و سایر مناصب مهم حکومتی منصوب گردیدند

۱۱- شکل گیری طبقه اشراف در دوره هخامنشیان چگونه بود؟ در دوران هخامنشیان، اعضای خاندانهای بزرگ که خانواده شاهی در رأس آنها قرار داشت، از طرف پادشاه به سمت حکومت شهریهها، فرماندهی ارتش و سایر مناصب مهم حکومتی منصوب گردیدند. آنان داراییهای هنگفتی کسب کردند و صاحب زمینهای وسیعی، به ویژه در مناطق مفتوحه شدند. به قول هرودت، این خاندانها امتیازات ویژه داشتند که دیگران از آن محروم بودند. بدینگونه در زمان هخامنشیان طبقه های از اشراف و بزرگان شکل گرفت که علاوه بر امتیازات ویژه اقتصادی، از مقام و منزلت اجتماعی بالاتری برخوردار بودند.

۱۲- علت ارتقا و اهمیت طبقه نظامیان در دوره هخامنشی چه بود؟ در این دوره به دلیل اهمیت فتوحات نظامی، قشر جنگجویان نسبت به دو قشر دیگر، در جایگاه بالاتری قرار گرفت

۱۳- جامعه ایران در دوره اشکانی شامل چه گروههایی می شد؟ به طور کلی جامعه ایران در دوران اشکانیان شامل گروه حاکم و توده های مردم عادی بود.

۱۴- طبقه حاکم در دوره اشکانیان شامل چه گروههایی می شد نام ببرید؟ عضای گروه حاکم، خود به دو دسته تقسیم میشدند. در مرتبه اول اعضای خاندانهای شاهی و دیگر خاندانهای قدرتمند قدیمی بودند که مهمترین منصبهای سیاسی و نظامی مانند حکومت مناطق مختلف کشور و فرماندهی سپاه و عضویت در مجلس آن زمان را در اختیار داشتند

۱۵- توده مردم در دوره اشکانی شامل چه گروههایی می شد؟ توده مردم شامل کشاورزان، شبانان، صاحبان حرف و صنایع و بازرگانان بودند. همچنین جنگهای پیاپی با دشمنان خارجی موجب گردآمدن شمار چشمگیری از اسیران جنگی شده بود که در فعالیتهای کشاورزی، ساختمان سازی، معادن شاهی و خدمات خانگی به کار گرفته میشدند.

۱۶- نظام طبقاتی جامعۀ ایران در عصر ساسانی تحت تأثیر چه عواملی گسترش یافت و تثبیت شد؟ عامل اول، تأسیس حکومت مرکزی قدرتمندی بود که خاندان ساسانی با توسعۀ تشکیلات اداری و دیوانی به وجود آوردند. از اینرو، قشر جدیدی به نام «دبیران» در این دوره به طبقۀ حاکم افزوده شد. عامل دوم، رسمیت یافتن دین زرتشتی و افزایش نفوذ و اختیارات موبدان بود.

۱۷- نظام طبقاتی عصر ساسانی بر چه اساسی استوار بود؟ اصالت نسب و خون استوار بود.

۱۸- چرا اشراف و بزرگان ساسانی بر خورداری از امتیازات ویژه را حق مسلم خود می دانستند؟ اشراف و بزرگان نسب و خون خود را برتر از نسب و خون مردم عادی میدانستند و برخورداری از امتیازات ویژه را حق مسلم خویش می شمردند.

۲۰- چرا تحرک اجتماعی در جامعه ساسانی دشوار بود؟ حکومت ساسانی، طبقات و قشرهای اجتماعی را به شدت زیر نظر داشت. در چنین جامعه ای، تحرک اجتماعی و رفتن از طبقه ای به طبقه دیگر، ممنوع و یا دست کم، بسیار دشوار بود.

۲۱- اشراف زادگان ساسانی به چه فعالیت هایی مشغول بودند؟ اشراف زادگان فقط به امور جنگی، دیوانی، ورزشهای رزمی، شکار و بزم می پرداختند و معمولاً دیگر فعالیت ها را دور از شأن و مقام خویش میدانستند.

۲۲- طبقۀ فرودست یا عامۀ مردم، به چه فعالیت هایی مشغول بودند؟ شامل قشرهای مختلفی میشد که به طور موروثی به فعالیت های تولیدی و خدماتی مانند کشاورزی، دامداری، پیشه وری، تجارت و امثال آن مشغول بودند و بار سنگین مالیاتهای گوناگون را بر دوش میکشیدند.

۲۳- دوران ساسانیان، مدافع نابرابری اجتماعی و امتیازات طبقه حاکم کدام طبقه بود؟ موبدان زرتشتی، مدافع نابرابریهای اجتماعی و امتیازات طبقۀ حاکم بودند و چنین وانمود میکردند که این تفاوتها و تمایزها برای حفظ نظم و ثبات کشور لازم است و رفتن از طبقه های به طبقۀ دیگر موجب فاسد شدن جامعه میشود.

۲۴- در زمان کدام پادشاه ساسانی مزدک قیام کرد؟ پادشاهی قباد.

۲۵- جنبش بزرگی علیه نابرابریها و تبعیضهای اجتماعی و اقتصادی به رهبری چه کسی بوجود آمد؟ مزدک

۲۶- کدام جنبش، پایه های نظام طبقاتی ساسانی را به شدت لرزاند؟ جنبش مزدک

۲۷- کدام پادشاه ساسانی برای اصلاح امور اجتماعی و اقتصادی، اقداماتی انجام داد؟ خسرو انوشیروان در نتیجه این اقدامات، قدرت و نفوذ اشراف و نجبای درجه اول کاهش یافت و بر قدرت و نفوذ اشراف و نجبای درجه دوم افزوده شد.

۲۸- هسته اصلی جامعه آریایی چه بود؟ خانواده، هسته اصلی جامعه آریایی نخستین به شمار می رفت.

۲۹- نقش پدر و مادر در خانواده آریایی چگونه بود توضیح دهید؟ خانواده در آغاز، بسیار گسترده بود و شامل پدر و مادر، فرزندان و نوادگان، برادران و خواهران، عروسان و دامادان، عموزادگان و عمه زادگان، دایی زادگان و خاله زادگان و بستگان دیگری شد. در این خانواده، سلطۀ پدر بر اعضای آن، نامحدود بود. پدر هم قاضی و هم مجری آداب و رسوم دینی و نگهبان آتش خانه به حساب می آمد. مادر اگرچه اختیاراتی در حد و اندازه پدر نداشت، اما بانوی خانه محسوب میشد و مورد احترام

همه بود

- ۳۰- ازدواج در خانواده آریایی چگونه بود؟ در خانواده کهن ایرانی، ازدواج درون گروهی بود و اعضای خانواده تحت نظارت پدر، با یکدیگر پیمان ازدواج می بستند
- ۳۱- اقتصاد خانواده آریایی چگونه بود؟ اقتصاد خانواده هم به صورت معیشتی بود و دسترنج تمام افراد خانواده برای رفع نیازمندیهای مشترک مصرف میشد
- ۳۲- دارایی خانواده پس از مرگ پدر در اختیار چه شخصی قرار میگرفت؟ داراییهای خانواده که در اختیار پدر قرار داشت، قابل تقسیم و یا انتقال نبود و پس از مرگ او در اختیار پسر ارشد به عنوان رئیس جدید خانواده قرار میگرفت
- ۳۳- علت کوچک شدن خانواده آریایی در دوره های بعد را توضیح دهید؟ خانواده گسترده تا عهد هخامنشی تداوم داشت، اما پس از آن تحت تأثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی، به تدریج کوچکتر و محدودتر شد. همچنین با گسترش شهرها، مخصوصاً در دوره ساسانیان، بخشی از خانواده های روستایی به شهر مهاجرت کردند و در پیشه های گوناگونی اشتغال یافتند. بدینگونه خانواده بزرگ با املاک و داراییهای مشترک، به تدریج به خانواده های کوچکتر با اموال مستقل تجزیه شد
- ۳۴- علت کاهش قدرت پدر در خانواده آریایی در دوره های بعد چه بود؟ توسعه تشکیلات حکومتی و گسترش قشرهای اجتماعی، دامنه اختیارات و قدرت پدر در خانواده کاهش یافت. برای نمونه، تشکیلات قضایی و قشر روحانیان، بخشی از اختیارات پدر مانند قضاوت و اجرای مراسم و تشریفات دینی را بر عهده گرفتند
- ۳۵- جایگاه و حقوق زنان به عنوان نیمی از جامعه در دوران باستان، تحت تأثیر چه عواملی قرار داشت؟ آموزه های دین زرتشتی و فرهنگ عمومی قرار داشت
- ۳۶- مقام و موقعیت زن بر اساس آموزه های زردشت چگونه بود؟ در قسمتهایی از کتاب اوستا که منسوب به زرتشت است، تفاوت چندانی میان مرد و زن وجود ندارد و شعار اصلی زرتشت یعنی گفتار نیک، کردار نیک و پندار نیک به یکسان برای زنان و مردان توصیه شده است. تنها در بخشهایی از اوستا که احتمالاً در زمان ساسانیان توسط موبدان تدوین شده، موقعیت اجتماعی زن پایینتر از مرد قرار میگیرد. در آیین زرتشتی، پارسایی و عفت به عنوان دو خصلت و ویژگی زن خوب برشمرده شده است.
- ۳۷- مقام و موقعیت زن در ایران باستان چگونه بود؟ به طور کلی در ایران باستان، زن به عنوان مادر و کدبانوی خانه همواره از عزت و احترام والایی برخوردار بوده است. همچنین شواهد و مدارک متعددی وجود دارد که بر حضور زنان در فعالیتهای اقتصادی در بیرون از منزل دلالت دارد. وجود لوح های گلی کشف شده از تخت جمشید بیانگر آن است که در زمان هخامنشیان، زن و مرد در کنار هم و با حقوقی برابر کار میکردند. تعدادی از کارکنان کارگاههای شاهی را زنان تشکیل می دادند و حتی مدیریت برخی از این کارگاه ها را بر عهده داشتند و مردان، زیر دست آنان کار میکردند
- ۳۸- مقام و موقعیت زن در دوره ساسانی را توضیح دهید؟ در باره موقعیت اجتماعی و حقوقی زنان در عصر ساسانی، اطلاعات مکتوب و غیرمکتوب بیشتری به جای مانده است. تنی چند از زنان خاندان شاهی مانند همسر یزگرد دوم و دو دختر خسرو پرویز به نامهای پوران دخت و آرمی دخت بر تخت سلطنت نشستند. اینان از جمله نخستین شاهان زن یکی از بزرگترین حکومتهای جهان باستان هستند. در آثار و متون دینی و حقوقی مربوط به دوره ساسانی و قرون نخستین اسلامی، مطالب و گزارشهایی وجود دارد که دلالت بر حقوق اجتماعی و اقتصادی زنان در آن دوران می نماید. از جمله اینکه، زن حق مالکیت و فعالیت اقتصادی داشت و میتوانست درآمد کسب کند و در اموال همسر خود شریک باشد. همچنین زن میتوانست در دادگاه به سود خود اقامه دعوا کند

۳۹- ویژگی مهم جشن های باستانی ایران چه بود؟ ویژگی برجسته جشنهای باستانی، عبادت و شکرگزاری به درگاه خداوند بزرگ بود

۴۰- جشنهای ایرانیان باستان با چه عواملی پیوند داشت؟ پیوند تنگاتنگی با باورهای دینی و زندگی سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مردم ایران، به ویژه فعالیتهای کشاورزی داشت.

۴۱- مهمترین جشنهای ایران باستان را نام ببرید؟ گاهنبارها، نوروز، مهرگان و سده، از مشهورترین جشنهای ایران باستان به شمار میروند

۴۲- گاهنبار چه جشنی بود؟ گاهنبارها عبارت بودند از شش جشن که به شکرانه آفریده شدن عناصر اصلی خلقت: آسمان، آب، زمین، گیاه، جانوران و انسان، در شش وقت معین از ماههای سال برگزار میشد

۴۳- جشن نوروز به کدام پادشاه باستانی ایران نسبت داده می شود؟ از کهنترین جشنهای ایرانی است که به جمشید، نخستین پادشاه افسانههای ایران نسبت داده میشود

۴۴- پیامد و نتایج برگزاری جشن های گوناگون در ایران باستان چه بود؟ گزاری جشنهای گوناگون، فرصتی برای مردم بود که ضمن شادی، تفریح و معاشرت با یکدیگر، وفاداری خود را به پادشاه ابراز کنند. این جشنها، تأثیر بسزایی بر اتحاد و انسجام ایرانیان در طول تاریخ داشته و عامل مؤثری در تقویت هویت جمعی آنان بوده است

۴۵- ویژگی مراسم سوگواری ایرانیان باستان را بنویسید؟ مراسم سوگواری برای مردگان را نیز با آداب و تشریفات ویژه ای برگزار میکردند. در مراسم سوگواری درگذشتگان، ضمن خواندن دعا، نیکبختیهای شخص از دنیا رفته را یادآوری میکردند. ایرانیان احترام خاصی برای ارواح پدران و مادرانشان قائل بودند؛ از اینرو، در برخی از جشنها، مراسم ویژه ای را برای آرامش ارواح آنان انجام میدادند